



دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی

گروه جغرافیا

رساله دکترای تخصصی (PH.D) رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی

عنوان

**نقش متنوع سازی فعالیتهای اقتصادی در توسعه پایدار روستایی**

**مطالعه موردی شهرستان سمیرم**

استاد راهنما

**دکتر جعفر جوان**

استاد مشاور

**دکتر پرویز رضوانی مقدم**

نگارش

**سید امیر محمد علویزاده**

سال تحصیلی

۱۳۸۸-۸۹



صور تجلسه دفاع از رساله دکتری

جلسه دفاع از رساله آقای/خانم سید امیر محمد علی نژاد دانشجوی دوره دکتری رشته مخزانه و پهن سرزاد گرایش تاریخ در ساعت ۱۵:۰۰ روز ۱۹/۰۴/۱۳۹۳ در محل مجلس دانشکده ادبیات با حضور امضا کنندگان ذیل تشکیل گردید. پس از بررسی های لازم، هیأت داوران رساله نامبرده را با نمره به عدد ۱۹ به حروف نوزده و با درجه عالی مورد تأیید قرار داد / نداد.

عنوان رساله

لقب ممنوع ساز و فداکاری آینه در کتب تاریخی رساله سید امیر محمد علی نژاد در رشته تاریخ گرایش تاریخ دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد

امضا

هیئت داوران

- داور مدعو رساله: دکتر محمد علی طریقی
- استاد ایمانی دانشیلو گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد
- داور مدعو رساله: دکتر حسن آقا
- استاد ایمانی گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد
- داور رساله: دکتر حسن آقا
- استاد ایمانی گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد
- داور رساله: دکتر حسن آقا
- استاد ایمانی گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد
- نماینده تحصیلات تکمیلی: دکتر محمد علی
- استاد ایمانی گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد
- استاد راهنما: دکتر محمد علی
- استاد ایمانی گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد
- استاد مشاور: دکتر محمد علی
- استاد ایمانی گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد
- مدیر گروه: دکتر محمد علی
- استاد ایمانی گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد



# فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار.....

## فصل اول: کلیات تحقیق

۶	۱ - ۱ : طرح مساله تحقیق.....
۱۱	۲ - ۱ : پرسش های بنیادین تحقیق.....
۱۲	۳ - ۱ : اهداف تحقیق.....
۱۲	۴ - ۱ : فرضیات.....
۱۳	۵ - ۱ : پیشینه تحقیق.....
۲۰	۶ - ۱ : ضرورت انجام تحقیق.....
۲۲	۷ - ۱ : مشکلات و موانع انجام تحقیق.....
۲۳	۸ - ۱ : روش تحقیق.....
۲۴	۱ - ۸ - ۱ : متغیرهای تحقیق.....
۲۶	۲ - ۸ - ۱ : نحوه انتخاب روستاها و خانوارهای نمونه.....
۳۳	۳ - ۸ - ۱ : مدل مفهومی تحقیق.....

## فصل دوم: مفاهیم و مبانی نظری تحقیق

۳۷	۱ - ۲ : مفهوم توسعه.....
۳۹	۲ - ۲ : مفهوم توسعه روستایی.....
۴۱	۳ - ۲ : توسعه پایدار.....
۴۴	۱ - ۳ - ۲ : بنیان فلسفی توسعه پایدار.....
۴۶	۱ - ۱ - ۳ - ۲ : بنیان فلسفی توسعه پایدار از دیدگاه اکولوژیستها.....

- ۲-۳-۱-۲: بنیان فلسفی توسعه پایدار از دیدگاه اقتصاددانان..... ۵۱
- ۲-۳-۲: مفهوم پایداری..... ۵۵
- ۲-۳-۳: ابعاد توسعه پایدار..... ۵۹
- ۲-۳-۴: توسعه پایدار انسانی..... ۵۹
- ۲-۳-۵: توسعه پایدار روستایی..... ۶۰
- ۲-۳-۶: جهانی شدن و توسعه پایدار روستایی..... ۶۳
- ۲-۳-۷: مشارکت و توسعه پایدار روستایی..... ۶۶
- ۲-۳-۸: سنت، مدرنیته و توسعه پایدار روستایی..... ۶۷
- ۲-۳-۹: نظام های سنتی روستایی به عنوان نمونه ای از کارکرد پایدار..... ۶۹
- ۲-۴: تنوع و پایداری..... ۷۱
- ۲-۴-۱: توانایی تنوع بخشی اقتصاد روستایی در دستیابی به توسعه پایدار روستایی..... ۷۴
- ۲-۴-۲: تاثیر تنوع بخشی فعالیتهای اقتصادی بر بخش کشاورزی در نواحی روستایی..... ۷۷
- ۲-۴-۳: اقتصاد روستایی از دیدگاه تنوع فعالیت ها..... ۷۹
- ۲-۴-۴: الزامات تنوع بخشی فعالیت های اقتصادی در نواحی روستایی..... ۸۷
- ۲-۵: تجارب و اقدامات برخی از کشورها در راستای تنوع بخشی به اقتصاد روستایی..... ۹۳
- ۲-۵-۱: آمریکا..... ۹۴
- ۲-۵-۲: مالزی..... ۹۷
- ۲-۵-۳: چین..... ۹۹
- ۲-۵-۴: روستا فضایی برای درمان آسیب های اجتماعی: تجربه کشور سوئد..... ۱۰۰
- ۲-۵-۵: تجربیات و دستاوردهای بانک جهانی در خاورمیانه..... ۱۰۲
- ۲-۶: نتیجه گیری..... ۱۰۴

## فصل سوم: ویژگیهای طبیعی و انسانی منطقه مورد مطالعه

- ۳-۱: موقعیت جغرافیایی..... ۱۰۷
- ۳-۲: خصوصیات و ویژگیهای طبیعی منطقه مورد مطالعه..... ۱۰۸
- ۳-۲-۱: ژئومورفولوژی..... ۱۱۱
- ۳-۲-۲: ویژگیهای اقلیمی منطقه مورد مطالعه..... ۱۱۷

- ۱۱۷ ..... بارندگی: ۱ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۲۰ ..... رطوبت نسبی: ۲ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۲۲ ..... دما: ۳ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۲۳ ..... یخبندان: ۴ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۲۳ ..... باد: ۵ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۲۵ ..... تعیین تبخیر و تعرق پتانسیل: ۶ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۲۷ ..... تعیین نوع اقلیم منطقه مورد بررسی: ۷ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۲۸ ..... دیاگرام آمبروترمیک: ۱ - ۷ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۲۸ ..... طبقه‌بندی اقلیمی با روش دومارتن: ۲ - ۷ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۳۰ ..... بررسی پدیده خشکسالی در محدوده مورد مطالعه با استفاده از شاخص استاندارد بارش: ۳ - ۷ - ۲ - ۲ - ۳
- ۱۳۴ ..... منابع آب منطقه مورد مطالعه: ۳ - ۲ - ۳
- ۱۳۵ ..... آبهای سطحی: ۱ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۳۵ ..... حوضه آبریز رودخانه خراسان: ۱ - ۱ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۳۶ ..... حوضه آبریز رودخانه حنا: ۲ - ۱ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۳۶ ..... حوضه آبریز رودخانه سمیرم: ۳ - ۱ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۳۷ ..... حوضه آبریز رودخانه ماربر: ۴ - ۱ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۳۸ ..... حوضه آبریز رودخانه ونک - سولگان: ۵ - ۱ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۴۱ ..... منابع زیرزمینی: ۲ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۴۲ ..... اثرات خشکسالی بر منابع آب زیر زمینی: ۱ - ۲ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۴۳ ..... نحوه بهره برداری از منابع آبی: ۳ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۴۴ ..... جاذبه های گردشگری منابع آبی: ۴ - ۳ - ۲ - ۳
- ۱۴۶ ..... منابع خاک و قابلیت اراضی: ۴ - ۲ - ۳
- ۱۴۷ ..... منابع اراضی: ۱ - ۴ - ۲ - ۳
- ۱۴۷ ..... واحد کوه ها: ۱ - ۱ - ۴ - ۲ - ۳
- ۱۴۹ ..... واحد تپه ها: ۲ - ۱ - ۴ - ۲ - ۳
- ۱۴۹ ..... واحد فلاتها و تراس های فوقانی: ۳ - ۱ - ۴ - ۲ - ۳
- ۱۴۹ ..... واحد دشت های آبرفتی دامنه ای: ۴ - ۱ - ۴ - ۲ - ۳

- ۱۵۰ ..... ۳-۲-۴-۱-۵ : واحد واریزه‌های بادبزنی.....
- ۱۵۰ ..... ۳-۲-۴-۱-۶ : واحد دشتهای آبرفتی.....
- ۱۵۱ ..... ۳-۲-۵ : پوشش گیاهی و مراتع منطقه مورد مطالعه.....
- ۱۵۲ ..... ۳-۳ : ساختار جمعیتی شهرستان سمیرم.....
- ۱۵۳ ..... ۳-۳-۱ : ترکیب سنی و جنسی جمعیت.....
- ۱۵۵ ..... ۳-۳-۲ : تراکم جمعیت.....
- ۱۵۶ ..... ۳-۳-۲-۱ : تراکم نسبی جمعیت.....
- ۱۵۷ ..... ۳-۳-۲-۲ : تراکم بیولوژیک جمعیت.....
- ۱۵۸ ..... ۳-۳-۳ : آموزش و سواد.....
- ۱۶۱ ..... ۳-۳-۴ : توزیع جمعیت براساس محل سکونت.....
- ۱۶۱ ..... ۳-۳-۱ : جمعیت شهری.....
- ۱۶۴ ..... ۳-۳-۲ : جمعیت روستایی.....
- ۱۶۵ ..... ۳-۳-۵ : رشد جمعیت.....
- ۱۷۲ ..... ۳-۳-۶ : ویژگیهای قومی و نژادی منطقه مورد مطالعه.....
- ۱۷۳ ..... ۳-۳-۷ : توزیع جمعیت فعال در بخش‌های اقتصادی.....
- ۱۷۵ ..... ۳-۳-۸ : ساختار اقتصادی منطقه مورد مطالعه.....
- ۱۷۵ ..... ۳-۳-۱ : بخش کشاورزی.....
- ۱۷۶ ..... ۳-۳-۱-۱ : زراعت.....
- ۱۷۷ ..... ۳-۳-۱-۲ : باغداری.....
- ۱۷۷ ..... ۳-۳-۱-۳ : مالکیت اراضی در منطقه مورد مطالعه.....
- ۱۷۹ ..... ۳-۳-۲ : خدمات.....
- ۱۷۹ ..... ۳-۳-۳ : صنعت.....
- ۱۸۰ ..... ۳-۳-۹ : سیمای اقتصادی روستاهای شهرستان سمیرم.....
- ۱۸۳ ..... ۳-۳-۱-۹ : نقش باغداری و تولید سیب درختی در سیمای اقتصادی روستاهای شهرستان سمیرم.....
- ۱۸۵ ..... ۳-۳-۲-۹ : ارزیابی مزیت نسبی محصولات کشاورزی در منطقه مورد مطالعه.....
- ۱۸۵ ..... ۳-۳-۲-۹ : بررسی بهره‌وری و شاخص‌های آن در ارتباط با مصرف آب کشاورزی.....
- ۱۸۷ ..... ۳-۳-۲-۹-۴ : نرخ اشتغال ایجاد شده در هر هکتار از محصول تولیدی.....

- ۳-۳-۹-۵: جایگاه صادراتی سیب درختی سمیرم..... ۱۹۰
- ۳-۱۰: تجزیه و تحلیل مطالعات فصل..... ۱۹۸

### فصل چهارم: توصیف داده های تجربی

- ۴-۱: سیمای کلی منطقه مورد مطالعه ..... ۲۰۲
- ۴-۲: ویژگیهای انسانی خانوارهای مورد مطالعه ..... ۲۱۰
- ۴-۲-۱: ویژگیهای فردی ..... ۲۱۰
- ۴-۲-۱-۱: سن ..... ۲۱۰
- ۴-۲-۱-۲: بعد خانوار ..... ۲۱۱
- ۴-۲-۱-۳: میزان تحصیلات ..... ۲۱۳
- ۴-۲-۲: ویژگیهای اجتماعی و اقتصادی خانوارهای مورد بررسی ..... ۲۲۰
- ۴-۲-۲-۱: میزان مشارکت ..... ۲۲۰
- ۴-۲-۲-۲: کیفیت زندگی ..... ۲۲۲
- ۴-۲-۲-۳: نظام ترویج و دسترسی به آن ..... ۲۲۸
- ۴-۲-۲-۴: اشتغال و فعالیت ..... ۲۳۱
- ۴-۲-۲-۵: وضعیت مالکیت ..... ۲۳۵
- ۴-۲-۲-۵-۱: مالکیت زمین ..... ۲۳۵
- ۴-۲-۲-۵-۲: مالکیت دام ..... ۲۳۹
- ۴-۲-۲-۶: درآمد ..... ۲۴۲
- ۴-۲-۲-۷: حمایت های دولتی ..... ۲۵۳
- ۴-۲-۳-۸: بازار و نحوه فروش محصولات ..... ۲۶۱
- ۴-۲-۳-۹: فاصله تا مراکز شهری ..... ۲۶۵
- ۴-۳: شاخص های محیطی ..... ۲۶۷
- ۴-۳-۱: مقدار مصرف کود ..... ۲۶۷
- ۴-۳-۲: آب و آبیاری ..... ۲۶۹
- ۴-۳-۳: مصرف سموم و آفت کش های شیمیایی ..... ۲۷۳
- ۴-۳-۴: تنوع زیستی ..... ۲۷۴



۴-۴ : جمع بندی کلی ..... ۲۷۶

### فصل پنجم: تجزیه و تحلیل داده های تجربی (آزمون فرضیات، جمع بندی کلی، پیشنهادات)

۵-۱ : آزمون فرضیات ..... ۲۷۹

۵-۱-۱ : فرضیه اول ..... ۲۸۰

۵-۱-۲ : فرضیه دوم ..... ۲۸۲

۵-۱-۳ : فرضیه سوم ..... ۲۸۳

۵-۱-۴ : فرضیه چهارم ..... ۲۸۵

۵-۱-۵ : فرضیه پنجم ..... ۲۸۸

۵-۱-۶ : فرضیه ششم ..... ۲۸۹

۵-۱-۷ : فرضیه هفتم ..... ۲۸۹

۵-۱-۸ : فرضیه هشتم ..... ۲۹۱

۵-۱-۹ : فرضیه نهم ..... ۲۹۳

۵-۱-۱۰ : فرضیه دهم ..... ۲۹۵

۵-۲ : نتیجه گیری کلی ..... ۲۹۷

۵-۳ : پیشنهادات ..... ۳۰۱

۵-۳-۱ : بخش اقتصادی ..... ۳۰۱

۵-۳-۲ : بخش اجتماعی ..... ۳۰۵

۵-۳-۳ : بخش محیطی ..... ۳۰۶

منابع و مأخذ ..... ۳۰۸

پیوستها ..... ۳۲۰

## فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۱: مقایسه وضعیت کلی خانوارهای فعال در بخش های زراعی و غیر زراعی در کشور چین.....	۱۵
جدول ۱-۲: متغیر ها، ابعاد و شاخص های مورد بررسی تحقیق.....	۲۵
جدول ۲-۱: ویژگیهای سه گروه از کشورها در رابطه با متغیرهای جمعیت، کشاورزی و فقر روستایی.....	۸۷
جدول ۳-۱: توزیع بارندگی سالانه به تفکیک ماههای مختلف سال در منطقه مورد مطالعه در دوره ۸۶-۱۳۵۳... ۱۱۸	
جدول ۳-۲: توزیع رطوبت نسبی ماهانه در منطقه مورد مطالعه در دوره ۸۶-۱۳۵۳.....	۱۲۰
جدول ۳-۳: خلاصه آمار بلندمدت دما در منطقه مورد مطالعه.....	۱۲۲
جدول ۳-۴: توزیع روزهای یخبندان در ماه های سال در منطقه مورد مطالعه در دوره ۸۶-۱۳۸۵.....	۱۲۳
جدول ۳-۵: متوسط سرعت، توزیع و جهت وزش باد ۲۰۰۴ - ۱۹۸۸.....	۱۲۴
جدول ۳-۶: متوسط سرعت باد ماهانه در ایستگاه های مورد مطالعه.....	۱۲۵
جدول ۳-۷: مقادیر پارامترهای مورد استفاده در محاسبه تبخیر و تعرق.....	۱۲۶
جدول ۳-۸: مقادیر تبخیر و تعرق در منطقه مورد مطالعه.....	۱۲۷
جدول ۳-۹: طبقه بندی مقادیر SPI.....	۱۳۲
جدول ۳-۱۰: دبی و حجم تخلیه ماهانه و سالانه رودخانه سمیرم.....	۱۳۷
جدول ۳-۱۱: آبدهی رودخانه ماربر در ایستگاه تنگ شهید.....	۱۳۸
جدول ۳-۱۲: تعداد، انواع و حجم تخلیه سالانه منابع آب زیرزمینی شهرستان سمیرم.....	۱۴۱
جدول ۳-۱۳: خصوصیات اصلی و مشخصات تیپ های اراضی منطقه مورد مطالعه.....	۱۴۷
جدول ۳-۱۴: قابلیت اراضی تیپ های اصلی و فرعی در منطقه مورد مطالعه.....	۱۴۸
جدول ۳-۱۵: منابع طبیعی شهرستان و مقایسه آن با استان.....	۱۵۱
جدول ۳-۱۶: تقسیمات سیاسی و جمعیت شهرستان سمیرم در سال ۱۳۸۵.....	۱۵۳
جدول ۳-۱۷: توزیع جمعیت برحسب دهستان و بخش در منطقه مورد مطالعه.....	۱۵۳
جدول ۳-۱۸: توزیع سنی و جنسی جمعیت منطقه مورد مطالعه در سالهای ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵.....	۱۵۴
جدول ۳-۱۹: تراکم نسبی جمعیت شهرستان سمیرم به تفکیک بخش و دهستان.....	۱۵۶
جدول ۳-۲۰: تراکم بیولوژیکی جمعیت شهرستان سمیرم به تفکیک بخش و دهستان، ۱۳۸۷.....	۱۵۷

- جدول ۳ - ۲۱: وضعیت سواد در منطقه مورد مطالعه طی سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۸۵..... ۱۵۹
- جدول ۳ - ۲۲: توزیع جمعیت باسواد منطقه مورد مطالعه برحسب سطوح تحصیلی..... ۱۵۹
- جدول ۳ - ۲۳: روند تحولات جمعیت شهری و روستایی در منطقه مورد مطالعه استان و کشور طی دوره ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۵..... ۱۶۱
- جدول ۳ - ۲۴: جمعیت روستایی منطقه مورد مطالعه طی دوره ۱۳۴۵ تا ۱۳۸۵..... ۱۶۴
- جدول ۳ - ۲۵: روند رشد جمعیت روستاهای شهرستان سمیرم به تفکیک دهستان طی دوره ۸۵-۱۳۴۵..... ۱۶۵
- جدول ۳ - ۲۶: طبقه بندی روستاهای شهرستان سمیرم براساس نرخ رشد جمعیت طی دوره ۸۵-۱۳۷۵..... ۱۶۶
- جدول ۳ - ۲۷: میانگین رشد جمعیت روستاهای شهرستان براساس محل استقرار روستا طی دوره ۸۵-۱۳۴۵..... ۱۶۸
- جدول ۳ - ۲۸: تعداد و درصد روستاهای دارای نرخ رشد مثبت و منفی جمعیت براساس محل استقرار روستا طی دوره ۸۵ - ۱۳۴۵..... ۱۶۸
- جدول ۳ - ۲۹: توزیع شاغلین بخش‌های مختلف اقتصادی در منطقه مورد مطالعه..... ۱۷۴
- جدول ۳ - ۳۰: سطح زیرکشت و راندمان تولید مهمترین محصولات کشاورزی شهرستان سمیرم در سال زراعی ۸۷-..... ۱۷۶
- جدول ۳ - ۳۱: انواع بهره برداری و وضعیت مالکیت اراضی شهرستان سمیرم..... ۱۷۸
- جدول ۳ - ۳۲: شاخص های مورد بررسی و ویژگیهای آن در بین محصولات مختلف تولیدی..... ۱۸۶
- جدول ۳ - ۳۳: اولویت کشت محصولات کشاورزی منطقه براساس شاخصهای مورد بررسی..... ۱۸۷
- جدول ۳ - ۳۴: میزان تولید سیب درختی و تولید کنندگان عمده آن..... ۱۹۰
- جدول ۳ - ۳۵: میزان تولید سیب درختی کشور طی سالهای ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۶..... ۱۹۰
- جدول ۳ - ۳۶: مهمترین مشکلات فراروی تولید سیب درختی از منظر صادرات و راهکارهای حل آنها..... ۱۹۱
- جدول ۳ - ۳۷: میزان صادرات سیب درختی طی دوره ۸۸-۱۳۸۰..... ۱۹۱
- جدول ۳ - ۳۸: مشکلات فراروی صادرات سیب درختی و راهکارهای حل آنها..... ۱۹۱
- جدول ۳ - ۳۹: میزان و ارزش واردات سیب درختی به کشور طی دوره ۸۸-۱۳۸۱..... ۱۹۲
- جدول ۳ - ۴۰: استاندارد کدکس سیب درختی سمیرم و برخی از مناطق کشور..... ۱۹۳
- جدول ۴ - ۱: ویژگیهای عمومی روستاهای نمونه مورد مطالعه..... ۲۰۲
- جدول ۴ - ۲: تعداد جمعیت، خانوار و میزان باسوادی در روستاهای نمونه تحقیق..... ۲۰۳
- جدول ۴ - ۳: نرخ رشد جمعیت روستاهای نمونه طی دوره ۱۳۴۵ تا ۱۳۸۵..... ۲۰۴
- جدول ۴ - ۴: سطح زیر کشت انواع محصولات کشاورزی در روستاهای نمونه..... ۲۰۶

- جدول ۴ - ۵: انواع و تعداد دام های بزرگ روستاهای نمونه..... ۲۰۷
- جدول ۴ - ۶: امکانات و خدمات موجود در روستاهای مورد مطالعه..... ۲۰۸
- جدول ۴ - ۷: میانگین سنی خانوارهای نمونه به تفکیک روستا..... ۲۱۱
- جدول ۴ - ۸: تعداد افراد خانوارهای نمونه..... ۲۱۲
- جدول ۴ - ۹: میانگین تعداد افراد خانواده نمونه به تفکیک روستا..... ۲۱۳
- جدول ۴ - ۱۰: سطح تحصیلات فعالان اقتصادی مورد بررسی..... ۲۱۴
- جدول ۴ - ۱۱: سطوح تحصیلی فعالان اقتصادی مورد بررسی به تفکیک بخش و دهستان..... ۲۱۵
- جدول ۴ - ۱۲: وضعیت تحصیلی اعضای خانوارهای مورد بررسی به تفکیک دهستان..... ۲۱۶
- جدول ۴ - ۱۳: وضعیت تحصیلی خانوارهای دارای فعالیتهای متعدد اقتصادی..... ۲۱۷
- جدول ۴ - ۱۴: امتیازات سطوح تحصیلی به تفکیک روستا..... ۲۱۷
- جدول ۴ - ۱۵: طبقه بندی روستاها براساس امتیازات سطوح تحصیلی..... ۲۱۸
- جدول ۴ - ۱۶: میزان مشارکت خانوارهای نمونه..... ۲۲۰
- جدول ۴ - ۱۷: میزان مشارکت در خانوارهای دارای فعالیتهای متعدد اقتصادی..... ۲۲۲
- جدول ۴ - ۱۸: دسته بندی انواع کیفیت زندگی بر حسب ذهنی-عینی و فردی-جمعی..... ۲۲۳
- جدول ۴ - ۱۹: میزان رضایت و کیفیت زندگی خانوارهای مورد بررسی (بعد عینی، درصد)..... ۲۲۳
- جدول ۴ - ۲۰: میزان رضایت و کیفیت زندگی خانوارهای مورد بررسی (بعد ذهنی، درصد)..... ۲۲۴
- جدول ۴ - ۲۱: وضعیت برخورداری خانوارهای مورد بررسی از امکانات رفاهی..... ۲۲۵
- جدول ۴ - ۲۲: درصد خانوارهای برخوردار از هریک از دارایی ها به تفکیک روستا..... ۲۲۶
- جدول ۴ - ۲۳: میزان رضایت از زندگی در خانوارهای دارای فعالیتهای متعدد اقتصادی (بعد عینی، درصد)..... ۲۲۷
- جدول ۴ - ۲۴: میزان رضایت از زندگی در خانوارهای دارای فعالیتهای متعدد اقتصادی (بعد ذهنی، درصد)..... ۲۲۷
- جدول ۴ - ۲۵: دفعات بهره مندی از آموزش های ترویجی..... ۲۲۹
- جدول ۴ - ۲۶: دوره های آموزشی و تعداد بهره مندان از آنها..... ۲۳۰
- جدول ۴ - ۲۷: فاصله مراکز ترویج کشاورزی تا روستاهای تابعه..... ۲۳۱
- جدول ۴ - ۲۸: فعالیتهای عمده اقتصادی در خانوارهای نمونه..... ۲۳۲
- جدول ۴ - ۲۹: فعالیتهای غیرکشاورزی و چگونگی توزیع آن..... ۲۳۲
- جدول ۴ - ۳۰: نیروی کار خانوادگی به تفکیک روستا..... ۲۳۵
- جدول ۴ - ۳۱: توزیع اراضی تحت تملک برحسب وسعت..... ۲۳۷

- جدول ۴ - ۳۲ : وضعیت مالکیت بهره برداریها در روستاهای نمونه..... ۲۳۷
- جدول ۴ - ۳۳ : نسبت اراضی زراعی و باغی در خانوارهای نمونه به تفکیک روستا..... ۲۳۸
- جدول ۴ - ۳۴ : توزیع انواع گاو اصلاح شده و خانوارهای برخوردار از آن..... ۲۴۰
- جدول ۴ - ۳۵ : توزیع انواع گاو بومی و خانوارهای برخوردار از آن..... ۲۴۰
- جدول ۴ - ۳۶ : توزیع انواع گاو دورگه و خانوارهای برخوردار از آن..... ۲۴۰
- جدول ۴ - ۳۷ : توزیع انواع گوسفند و خانوارهای برخوردار از آن..... ۲۴۱
- جدول ۴ - ۳۸ : توزیع انواع طیور و خانوارهای برخوردار از آن..... ۲۴۱
- جدول ۴ - ۳۹ : هزینه و درآمد یک راس گوسفند..... ۲۴۴
- جدول ۴ - ۴۰ : هزینه و درآمد یک راس گاو بومی..... ۲۴۴
- جدول ۴ - ۴۱ : هزینه و درآمد یک راس گاو دورگه..... ۲۴۲
- جدول ۴ - ۴۲ : هزینه و درآمد یک راس گاو اصیل..... ۲۴۲
- جدول ۴ - ۴۳ : هزینه و درآمد یک قطعه مرغ..... ۲۴۲
- جدول ۴ - ۴۴ : درصد و تعداد خانوارهای مورد بررسی به تفکیک طبقات درآمدی..... ۲۴۶
- جدول ۴ - ۴۵ : توزیع درآمد خانوارهای مورد بررسی براساس روستای محل سکونت..... ۲۴۶
- جدول ۴ - ۴۶ : میزان خسارات ناشی از شرایط طبیعی بر محصولات کشاورزی منطقه..... ۲۴۷
- جدول ۴ - ۴۷ : خط فقر در روستاهای نمونه..... ۲۴۸
- جدول ۴ - ۴۸ : طبقه بندی روستاها براساس خط فقر..... ۲۴۹
- جدول ۴ - ۴۹ : مقایسه خانوارهای روستایی زیر خط فقر براساس وضعیت توپوگرافی..... ۲۵۰
- جدول ۴ - ۵۰ : توزیع خانوارهای زیر خط فقر در دهستان های شهرستان..... ۲۵۰
- جدول ۴ - ۵۱ : تعداد وام های دریافتی..... ۲۵۴
- جدول ۴ - ۵۲ : موضوع اسمی وام های دریافتی..... ۲۵۴
- جدول ۴ - ۵۳ : میزان وام های دریافتی..... ۲۵۵
- جدول ۴ - ۵۴ : زمینه مصرف وام های دریافتی..... ۲۵۵
- جدول ۴ - ۵۵ : زمینه های عمده تسهیلات غیر کشاورزی..... ۲۵۶
- جدول ۴ - ۵۶ : میزان رضایت از تسهیلات تضمینی..... ۲۵۸
- جدول ۴ - ۵۷ : مشکلات بیمه از نظر افراد مورد بررسی..... ۲۵۹
- جدول ۴ - ۵۸ : مهمترین دلایل پیش فروش محصول..... ۲۶۳

- جدول ۴ - ۵۹ : فاصله روستاهای نمونه تا مرکز شهرستان..... ۲۶۶
- جدول ۴ - ۶۰ : مقایسه میزان مصرف کودهای عمده منطقه مورد مطالعه با برخی از نقاط جهان..... ۲۶۹
- جدول ۴ - ۶۱ : منابع آب کشاورزی خانوارهای مورد بررسی..... ۲۷۲
- جدول ۴ - ۶۲ : منابع آبی روستاهای مورد مطالعه به تفکیک نوع منبع..... ۲۷۳
- جدول ۴ - ۶۳ : مراحل سم پاشی باغات سیب در منطقه مورد مطالعه..... ۲۷۳
- جدول ۴ - ۶۴ : میزان مصرف سموم مبارزه با آفات گیاهی در منطقه..... ۲۷۴
- جدول ۴ - ۶۵ : نتایج حاصل از کاربرد شاخص شانن..... ۲۷۵
- جدول ۵ - ۱ : وضعیت توپوگرافیکی و منبع درآمد غیر کشاورزی..... ۲۸۰
- جدول ۵ - ۲ : وضعیت توپوگرافیکی و تنوع منابع درآمدی..... ۲۸۱
- جدول ۵ - ۳ : آزمون کای اسکوئر بین وضعیت توپوگرافیکی و تنوع منابع درآمدی..... ۲۸۱
- جدول ۵ - ۴ : رابطه وضعیت توپوگرافیکی و میزان درآمد غیر کشاورزی..... ۲۸۱
- جدول ۵ - ۵ : رابطه تملک عوامل تولید و تنوع یا عدم تنوع فعالیتهای اقتصادی..... ۲۸۲
- جدول ۵ - ۶ : آزمون کای اسکوئر رابطه آموزش عمومی و تنوع یا عدم تنوع فعالیتها..... ۲۸۳
- جدول ۵ - ۷ : رابطه سطح تحصیلات و تنوع یا عدم تنوع فعالیتهای اقتصادی..... ۲۸۳
- جدول ۵ - ۸ : رابطه T test بین برخورداری روستائیان از آموزش های ترویجی و بهره مندی آنها از منابع متنوع درآمدی..... ۲۸۴
- جدول ۵ - ۹ : میانگین و انحراف معیار متغیر برخورداری از آموزش های ترویجی در دو گروه مورد بررسی..... ۲۸۵
- جدول ۵ - ۱۰ : آزمون T test بین متغیر فاصله تا اولین مرکز خدمات روستایی و تنوع منابع درآمدی..... ۲۸۶
- جدول ۵ - ۱۱ : آزمون T test بین متغیر فاصله تا مرکز شهرستان و تنوع منابع درآمدی..... ۲۸۶
- جدول ۵ - ۱۲ : میانگین و انحراف معیار متغیر فاصله تا مرکز شهرستان در دو گروه مورد بررسی..... ۲۸۶
- جدول ۵ - ۱۳ : وضعیت برخورداری از اتومبیل شخصی در دو گروه مورد بررسی..... ۲۸۷
- جدول ۵ - ۱۴ : ضریب همبستگی کای اسکوئر در دو گروه مورد بررسی..... ۲۸۷
- جدول ۵ - ۱۵ : ضریب همبستگی فی در دو گروه مورد بررسی..... ۲۸۷
- جدول ۵ - ۱۶ : میانگین و انحراف معیار متغیر میزان دسترسی و مراجعه به منابع اطلاعاتی در دو گروه مورد بررسی..... ۲۸۸
- جدول ۵ - ۱۷ : آزمون T-test بین متغیر میزان دسترسی و مراجعه به منابع اطلاعاتی و تنوع منابع درآمدی..... ۲۸۹

- جدول ۵ - ۱۸ : میانگین و انحراف معیار متغیر کیفیت زندگی در دو گروه مورد بررسی..... ۲۸۹
- جدول ۵ - ۱۹ : آزمون T test بین متغیر کیفیت زندگی و تنوع منابع درآمدی..... ۲۸۹
- جدول ۵ - ۲۰ : آزمون T test بین متغیر میزان آسیب پذیری عینی و تنوع منابع درآمدی..... ۲۹۰
- جدول ۵ - ۲۱ : میانگین و انحراف معیار متغیر میزان آسیب پذیری عینی در دو گروه مورد بررسی..... ۲۹۰
- جدول ۵ - ۲۲ : آزمون T test بین متغیر میزان آسیب پذیری ذهنی و تنوع منابع درآمدی..... ۲۹۰
- جدول ۵ - ۲۳ : میانگین و انحراف معیار متغیر میزان آسیب پذیری ذهنی در دو گروه مورد بررسی..... ۲۹۱
- جدول ۵ - ۲۴ : میانگین و انحراف معیار درآمد در دو گروه مورد بررسی..... ۲۹۱
- جدول ۵ - ۲۵ : رابطه T test بین درآمد و بهره مندی آنها از منابع متنوع درآمدی..... ۲۹۲
- جدول ۵ - ۲۶ : مقایسه میزان پس انداز در دو گروه مورد بررسی..... ۲۹۲
- جدول ۵ - ۲۷ : آزمون کای اسکوئر میزان پس انداز در دو گروه مورد بررسی..... ۲۹۲
- جدول ۵ - ۲۸ : مقایسه کیفیت مسکن در دو گروه مورد بررسی..... ۳۹۳
- جدول ۵ - ۲۹ : آزمون کای اسکوئر کیفیت مسکن در دو گروه مورد بررسی..... ۳۹۳
- جدول ۵ - ۳۰ : آزمون T test انواع کود و تنوع منابع درآمدی..... ۳۹۴
- جدول ۵ - ۳۱ : وضعیت سیستم آبیاری در دو گروه مورد بررسی..... ۳۹۵
- جدول ۵ - ۳۲ : آزمون کای اسکوئر بین سیستم آبیاری و تنوع منابع درآمدی..... ۳۹۵
- جدول ۵ - ۳۳ : فراوانی برخورداران و غیر بهره مندان از تسهیلات غیر کشاورزی در دو گروه مورد بررسی..... ۳۹۵
- جدول ۵ - ۳۴ : فراوانی برخورداران و غیر بهره مندان از تسهیلات بلاعوض در دو گروه مورد بررسی..... ۳۹۶
- جدول ۵ - ۳۵ : فراوانی برخورداران و غیر بهره مندان از تسهیلات خرید تضمینی در دو گروه مورد بررسی..... ۳۹۶
- جدول ۵ - ۳۶ : فراوانی برخورداران و غیر بهره مندان از تسهیلات بیمه ای در دو گروه مورد بررسی..... ۳۹۷
- جدول ۵ - ۳۷ : ضریب کای اسکوئر بین انواع حمایت های دولتی و تنوع فعالیت اقتصادی..... ۳۹۷

## فهرست اشکال

عنوان	صفحه
شکل ۱ - ۱ : چرخه فقر و فرسایش اکولوژیکی.....	۱۸
شکل ۱ - ۲ : متغیر ها، ابعاد و شاخص های مورد بررسی تحقیق.....	۲۶
شکل ۱ - ۳ : توزیع روستاها و خانوارهای نمونه براساس تقسیمات سیاسی.....	۳۲
شکل ۱ - ۴ : مدل مفهومی تحقیق.....	۳۴
شکل ۱ - ۲ : تطور اهداف توسعه از ابتدا تاکنون.....	۳۷
شکل ۲ - ۲ : مفهوم سنتی توسعه پایدار؛ برابری سه بعد محیط زیست، اقتصاد و اجتماع در دستیابی به پایداری.....	۵۷
شکل ۲ - ۳ : مفهوم جدید توسعه پایدار؛ پایداری اقتصادی بعنوان ابزاری برای پایداری اجتماعی و پایداری اجتماعی بخشی از پایداری محیطی.....	۵۸
شکل ۲ - ۴ : اهداف توسعه پایدار روستایی.....	۶۲
شکل ۲ - ۵ : رابطه فقر، توسعه پایدار و متنوع سازی فعالیتهای اقتصادی.....	۷۶
شکل ۲ - ۶ : نقش تنوع فعالیتهای اقتصادی در توسعه پایدار روستایی.....	۸۵
شکل ۲ - ۷ : چالشهای شرایط نامساعد اقلیمی بر اقتصاد خانوارهای روستایی.....	۸۶
شکل ۲ - ۸ : اهم سیاستهای کشورها در راستای تنوع بخشی فعالیتهای.....	۱۰۵
شکل ۳ - ۱ : توزیع فصلی بارندگی در محدوده مورد مطالعه.....	۱۱۹
شکل ۳ - ۲ : نمودار آمبروترمیک اقلیمی منطقه مورد مطالعه.....	۱۲۸
شکل ۳ - ۳ : طبقه بندی اقلیم منطقه با استفاده از روش دومارتن.....	۱۲۹
شکل ۳ - ۴ : میزان بهره برداری از منابع آبی زیر زمینی در منطقه مورد مطالعه.....	۱۴۱
شکل ۳ - ۵ : اثر خشکسالی بر تشدید روند افت سطح آب زیر زمینی در چاهک مشاهدا های دشت حنا.....	۱۴۳
شکل ۳ - ۶ : مقایسه رشد جمعیت سمیرم، استان و کشور طی دوره ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۵.....	۱۶۲
شکل ۳ - ۷ : روند رشد جمعیت روستایی به تفکیک دهستان.....	۱۶۶
شکل ۳ - ۸ : سهم اشتغال در بخش های اقتصادی شهرستان سمیرم.....	۱۷۵
شکل ۳ - ۹ : دلایل گسترش باغات سیب درختی در منطقه مورد مطالعه.....	۱۸۳
شکل ۳ - ۱۰ : نمودار عنکبوتی محصولات کشاورزی منطقه براساس شاخصهای استاندارد شده مورد بررسی.....	۱۸۸



- شکل ۱۱ - ۳: عوامل موثر بر تر سبب درختی سمیرم..... ۱۹۵
- شکل ۱۲ - ۳: ویژگیهای جغرافیایی منطقه مورد مطالعه..... ۱۹۹
- شکل ۱ - ۴: میانگین سنی شاغلان مورد بررسی..... ۲۱۱
- شکل ۲ - ۴: متوسط بعد خانوار به تفکیک دهستان..... ۲۱۲
- شکل ۳ - ۴: درصد روستاهای هریک از طبقات براساس امتیاز سطوح تحصیلی..... ۲۱۸
- شکل ۴ - ۴: میانگین ابعاد مورد بررسی در رابطه با کیفیت زندگی..... ۲۲۵
- شکل ۵ - ۴: مقایسه داراییها در کل خانوارها و خانوارهای دارای منابع متعدد درآمدی..... ۲۲۸
- شکل ۶ - ۴: میانگین روزهای کاری در هریک از بخش های اقتصادی..... ۲۳۴
- شکل ۷ - ۴: تعداد نیروی کار در هریک از بخش های اقتصادی..... ۲۳۴
- شکل ۸ - ۴: وضعیت مالکیت اراضی خانوارهای نمونه..... ۲۳۶
- شکل ۹ - ۴: وسعت اراضی کشاورزی کل خانوارها و خانوارهای دارای منابع درآمدی متنوع..... ۲۳۹
- شکل ۱۰ - ۴: نوع مصرف تولیدات دامی..... ۲۴۳
- شکل ۱۱ - ۴: مقایسه هزینه و درآمد انواع گاو در منطقه مورد مطالعه..... ۲۴۵
- شکل ۱۲ - ۴: مقایسه جمعیت زیر خط فقر در شرایط مساعد و نامساعد طبیعی..... ۲۴۹
- شکل ۱۳ - ۴: مقایسه خط فقر براساس توزیع دهستانها..... ۲۵۱
- شکل ۱۴ - ۴: زمینه مصرف وام های دریافتی..... ۲۵۶
- شکل ۱۵ - ۴: محل تامین کود دامی..... ۲۶۸
- شکل ۱۶ - ۴: سیستم های آبیاری مزارع در محدوده مورد مطالعه..... ۲۷۰
- شکل ۱۷ - ۴: مقایسه سطح آب زیر زمینی در سال های ۱۳۷۷ و ۱۳۸۸..... ۲۷۲
- شکل ۱۸ - ۴: ارقام سبب درختی در شهرستان سمیرم..... ۲۷۴
- شکل ۱ - ۵: مقایسه سطح تحصیلات و خانوارهای دارای تنوع یا فاقد تنوع منابع درآمدی..... ۲۸۴

## فهرست نقشه ها

عنوان	صفحه
نقشه ۱ - ۱ : توزیع روستاها در شهرستان سمیرم.....	۲۹
نقشه ۱ - ۲ : توزیع روستاهای نمونه در شهرستان سمیرم.....	۳۰
نقشه ۲ - ۱ : موقعیت جغرافیایی شهرستان سمیرم.....	۱۰۹
نقشه ۲ - ۲ : تقسیمات سیاسی شهرستان سمیرم.....	۱۱۰
نقشه ۲ - ۳ : توپوگرافی شهرستان سمیرم.....	۱۱۳
نقشه ۲ - ۴ : زمین شناسی روستاهای نمونه در شهرستان سمیرم.....	۱۱۶
نقشه ۲ - ۵ : درصد تغییرت بارش سال آبی ۸۷-۱۳۸۶ نسبت به متوسط دراز مدت .....	۱۱۹
نقشه ۲ - ۶ : پهنه بندی بارش در شهرستان سمیرم.....	۱۲۱
نقشه ۲ - ۷ : وضعیت خشکسالی استان اصفهان در بازه زمانی ۳ ماهه براساس شاخص SPI.....	۱۳۲
نقشه ۲ - ۸ : وضعیت خشکسالی استان اصفهان در بازه زمانی ۵ ماهه براساس شاخص SPI.....	۱۳۳
نقشه ۲ - ۹ : وضعیت خشکسالی استان اصفهان در بازه زمانی ۸ ماهه براساس شاخص SPI.....	۱۳۳
نقشه ۲ - ۱۰ : شبکه هیدروگرافی شهرستان سمیرم.....	۱۴۰
نقشه ۲ - ۱۱ : سکونتگاههای شهری و روستاهای نمونه در شهرستان سمیرم.....	۱۶۳

# پیش گفتار

## پیش گفتار

امروزه مسایل مربوط به روستا، جوامع روستایی و ضرورت ارتقاء سطح زندگی روستائیان چنان ارتباط تنگاتنگی با عوامل درونی و خارج از محیط روستا پیدا کرده است که جایی را برای اثبات حقانیت خود مبنی بر ضرورت توجه به مسایل روستاها در ارتباط با دیگر عوامل در حوزه های مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی، منطقه ای، ملی و بین المللی باقی نگذاشته است. در حقیقت توسعه نیافتگی روستاها و کیفیت زندگی روستائیان در ابعاد وسیع و گسترده ای طی چند دهه اخیر کانون توجه اغلب دانشمندان و صاحب نظران توسعه بوده است و در هر دوره ای می توان شاهد حاکمیت اندیشه ای نو و رویکردی بدیع در این عرصه بود که نفوذ آنها در حوزه های برنامه ریزی، فضاهای روستایی را با دگرگونی هایی مثبت یا منفی روبرو کرده است. با این وجود، همانگونه که توسعه در مفهوم عام آن عاملی انسانی بوده و بالتبع امری نسبی و وابسته به زمان و مکانهای مختلف است توسعه روستایی نیز همچنان در کانون توجهات قرار داشته و در اهداف توسعه هزاره سوم یکی از مهمترین ابعاد را بخود اختصاص داده است.

در جهان امروز روستائیان از وضعیت نامطلوبی در رابطه با سطح زندگی و رفاه برخوردارند. آنها در کودکی دسترسی کمتری به امکانات آموزشی و بهداشتی دارند و در بزرگسالی نیز ساعت طولانی تری را به ازای درآمدهای پایین تر کار می کنند و از حقوق کمتری برخوردارند، یا اساساً از این حقوق محرومند. تفاوت اساسی در سطح زندگی روستائیان و شهرنشینان امروز کاملاً واضح و آشکار است که دلیل عمده این تفاوت را باید در عدم توجه به توسعه مناطق روستایی جستجو کرد. از آنجائیکه توسعه بدنبال ارتقاء فرهنگ، تکنولوژی استفاده از منابع طبیعی، پوشش گیاهی و جنگلها و جانوران، منابع دریایی، پاک و تمیز نگه داشتن محیط زیست اعم از محیط طبیعی و انسانی روستایی است، برای تداوم استفاده از منابع تجدید ناپذیر و بهبود شرایط محیط انسانی در ابعاد مختلف آن توجه به توسعه پایدار امری ضروری و مهم می باشد (کاردار و رهنمایی، ۱۳۸۸: ۱۳).

بطور کلی در عصر جهانی شدن ساکنین جوامع روستایی باید تشخیص دهند که جامعه شان در حال تغییر است و اگر تمایل به توسعه اقتصادی دارند باید برای انجام برخی تغییرات اجتماعی و اقتصادی آماده باشند و مدیران جامعه روستایی در این فرآیند باید بدانند که فعالیت های محض کشاورزی و فعالیت در قالب های سنتی و گذشته جهت موفقیت در توسعه روستایی و در چارچوب تحولات جهانی، از توانایی پایینی برخوردار هستند و باید دانست که جهانی شدن و اقتصاد جهانی ساختارهای اقتصادی نواحی روستایی را تحت تأثیر قرار خواهد داد و تأثیرات مثبت و منفی فراوانی هم برای روستاهای کشورهای در حال توسعه و هم برای روستاهای کشورهای توسعه یافته به همراه خواهد داشت بطوریکه این فرآیند فرصت های جدیدی را پیش روی ساکنین روستایی گشوده و به افزایش رشد نواحی